

України за умов розширення Європейського Союзу / А. В. Баян. – Ужгород, 2006. – 325 с.; — С. 234.

5. Мікула Н. А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво / Н. А. Мікула. – Львів, 2004. – 394 с. — С. 309.

6. Пила В.І. Новітні стратегії розвитку транскордонного співробітництва в Україні / В. І. Пила, Т. В. Терещенко // Соціально-економічні дослідження у перехідний період. Регіональна політика в Україні : сучасні форми та методи реалізації. – Львів, 2005. – Вип. 2. С. 246–257 ;

7. Кіш Є. Українсько-угорське транскордонне співробітництво : можливості та пріоритети у XXI столітті / Є. Кіш. – Ужгород : Ліра, 2003. – 124 с. ;

8. Кіш Є. Б. Транскордонне співробітництво України у новій системі євро регіональної політики / Є. Б. Кіш // Соціально- економічні дослідження у перехідний період. – Львів, 2005. – Вип. 2. – С. 299–307.

Анастасія КАШТЕЛЯН

Тернопільський національний економічний університет, Україна

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Розвиток в Україні стабільної бюджетної системи, що передбачає наявність ефективних міжбюджетних відносин, є умовою забезпечення не тільки її сталого економічного розвитку, а й фінансової безпеки територій. Сьогодні надзвичайно актуальними є дослідження процесів трансформації міжбюджетних взаємовідносин у контексті реформування адміністративно-територіального устрою, територіальної організації органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. В майбутньому це дасть можливість розробити науково обґрунтовані пропозиції щодо справедливого та неупередженого розподілу публічних фінансів, забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами України за бюджетами, та бюджетними ресурсами, які повинні забезпечувати виконання цих повноважень.

Проблематика міжбюджетних відносин охоплює питання фінансової діяльності держави, фінансового забезпечення функціонування місцевого самоврядування, державного управління економікою у цілому та реалізації політики регіонального розвитку

зокрема. Фінансова діяльність держави та органів місцевого самоврядування є складовою механізмом державного управління, за допомогою якого забезпечується рух грошових коштів. Органи місцевого самоврядування та органи державної влади організують та здійснюють розподіл та використання грошових фондів. Місцеві бюджети відображають сукупність розподільчих і перерозподільчих відносин щодо формування та використання територіального централізованого фонду грошових коштів відповідно до законодавства та реалізують соціальну функцію держави. На макроекономічному рівні система міжбюджетних відносин впливає на темпи економічного зростання та стабільність надходжень до бюджетів. На мікроекономічному рівні міжбюджетні відносини визначають ефективність використання місцевих ресурсів, якість та обсяг надання адміністративних та соціальних послуг, ефективність інвестиційного клімату в регіонах, створюють умови для розвитку підприємництва.

Міжбюджетні відносини є потужним засобом державного регулювання динамічного розвитку соціально-економічних процесів, важливим показником розвитку бюджетного процесу, що зумовлені рухом коштів між державним бюджетом і місцевими бюджетами, між окремими видами місцевих бюджетів. Основними формами цього руху є міжбюджетні трансферти, взаємозаліки та взаєморозрахунки, об'єднання коштів бюджетів територіальних громад для виконання спільних проектів і програм. Держава завжди має робити вибір між ефективністю та справедливістю розподілу благ. Прагнення суспільства досягти соціальної справедливості потребує від державної влади різноманітних заходів щодо перерозподілу доходів, при цьому необхідно проаналізувати вартість перерозподілу для суспільства, адже такий перерозподіл веде до зниження загальної ефективності економіки, тобто до втрат сукупного добробуту всіх економічних агентів [1, с. 438].

Досліджуючи питання фінансування суспільних послуг за рахунок бюджетних коштів при децентралізованому підході є можливість враховувати інтереси споживачів, а при централізованому забезпеченні знизити вартість послуг. Вирішення питання про фінансування за рахунок бюджету є принцип субсидіарності. Відповідно до європейського досвіду місцева влада є повністю відповідальною за соціально-економічний стан адміністративно-територіальної одиниці, здійснює активну економічну політику, адже вона обізнана з можливостями та проблемами регіону, спроможна ефективніше витратити бюджетні кошти

та зацікавлена в активному пошуку додаткових джерел фінансування.

Розподіл повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування дає змогу враховувати потреби жителів регіону в суспільних благах і послугах. Механізм міжбюджетних відносин включає законодавчо-нормативне регулювання, бюджетне регулювання, прогнозування, планування та програмування. Бюджетному регулюванню належить центральне місце в міжбюджетних відносинах, адже воно передбачає управління фінансовими потоками між адміністративно-територіальними одиницями, є однією зі складових державного регулювання економіки, яка забезпечує її дієвість та ефективність.

Аналізуючи досвід інших держав можемо дійти до висновку, що бюджетні системи та міжбюджетні відносини різних країн відрізняються за рівнем доходів та рівнем видатків місцевих бюджетів, їх податковими надходженнями та повноваженнями, а також підходами до вирівнювання умов життя у різних регіонах країни, фінансової самостійності місцевих органів влади при використанні трансфертної системи розподілу доходів [2, с.56]. Безумовно, ідеальної моделі механізму регулювання міжбюджетних відносин не існує.

Міжбюджетні трансферти та їх величина й частка у місцевих бюджетах не є показником ефективності системи міжбюджетних відносин. Вирішальним є їх вплив на такі результати, як ефективність розподілу ресурсів, справедливість розподілу й стабільність макроекономіки. Для підвищення відповідальності місцевих органів влади за рішення, які вони приймають, і за ефективність бюджетних видатків міжбюджетний розподіл видаткових зобов'язань за принципом відповідності повинен відповідати розподілу функціональних повноважень органів влади. Створення виваженої системи розподілу податків між ланками бюджетної системи має здійснюватись із додержанням загальних принципів оподаткування на рівні місцевих бюджетів: достатності податкових надходжень та їх здатності до підвищення, справедливості і відповідності оподаткування цілям економічного зростання, прозорості правових норм.

Держава визначає модель взаємодії центральних і місцевих органів влади, тому оптимальною вважають модель міжбюджетних відносин, яка передбачає рівень фіскальної незалежності органів місцевого самоврядування за умови збереження бюджетної класифікації та порядку виконання і ведення бухгалтерського обліку й звітності. Україні

необхідно знайти ефективні форми взаємодії державних та місцевих фінансів, за яких буде гарантовано фінансову незалежність місцевих рад та ефективність використання фінансів.

У системі міжбюджетних відносин є проблеми, які потребують негайного розв'язання. Серед найбільш актуальних з них – питання економічної неспроможності більшої частини громад у реалізації своїх повноважень; дефіцит ресурсів (як природних, так і трудових), які формують бюджет розвитку; відсутність можливості реального середньострокового бюджетного планування на всіх рівнях бюджетної системи через недосконалість адміністративно-територіальної реформи.

Українське суспільство та держава потребують змін у системі державного регулювання економіки країни. Вже багато років триває процес формування оптимальної системи міжбюджетних відносин з метою приведення у відповідність делегованих місцевим органам повноважень і виділених для їх виконання фінансових ресурсів, використання оптимального механізму розподілу бюджетних трансфертів між регіонами, надання більшій відкритості та публічності, створення умов для економії місцевих бюджетних видатків і стимулів для перевиконання місцевих бюджетів та розвитку територій. Є певні позитивні зрушення, але реформування триватиме й надалі.

Реформу міжбюджетних відносин неможливо відокремлювати від заходів з реформування інших сфер державного управління. Для успішного здійснення реформи міжбюджетних відносин, насамперед, потрібно забезпечити внутрішню політичну стабільність, зважати на об'єктивні закони суспільного розвитку, глобальні тенденції у світі.

Література

1. Економічний розвиток і державна політика : навч. посіб. / [кол. авт. : Ю. М. Бажал, О. І. Кіліє-вич, О. В. Мертенс та ін. ; за заг. ред. Ю. І. Єханурова, І. В. Розпутенка]. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 478 с.
2. Розпутенко І. В. Теоретико-методологічні основи бюджетування в Україні : навч.-метод. посіб. до дисцип. “Бюджетування: парламентсько-політичний контекст” / І. В. Розпутенко, Л. В. Ільченко-Сюйва. – К. : НАДУ, 2012. – 116 с.